

- контексті*: Збірник наукових праць. Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2018. Випуск 1. С. 145–151.
5. Копейцева Л.П., Маковська А.О. Новелістика Галини Тарасюк у контексті сучасного нарративу. *Українська література в загальноєвропейському контексті*: Збірник наукових праць. Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2018. Випуск 1. С. 151–156.
 6. Копейцева Л., Маковська А. Експресивний синтаксис як структурист поетики новелістики Галини Тарасюк. *Українська література в загальноєвропейському контексті*. Збірник наукових праць. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. Випуск 2. С. 158–161.
 7. Павличко С. Фемінізм. Київ : Основи, 2002. 322 с.
 8. Тарасюк Г. Янгол з України: Маленькі романи. Новели. К. : Либідь, 2006. 430 с.
 9. Тарасюк Г. Паралельні світи жіночої прози. *Літературна Україна*. 2005. 15 груд. 2017. С. 6.
 10. Тарасюк Г. Трепанация : Літературознавчі праці, рецензії, відгуки. Роздуми. Інтерв'ю. Бровари : вид-во ПП МН ТРК «Відродження», 2006. 320 с.

Рябоконт В.В.

студентка магістратури

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЕЗІЇ М. БАЖАНА

Анотація. У науковому дослідженні представлено художні особливості поетичного доробку М. Бажана. Зокрема наголошено на формуванні у цього манери письма у творах періоду Війни, а також розкриття його таланту під час життєвих випробувань. Письменник був вірний художньому слову, тому подавав на сторінках поетичних збірок реальні образи тогочасної дійсності.

Ключові слова: особливості, мова, поезія, категорія війни, поетичне слово, особистість.

Поезія М. Бажана – значний крок письменника в його творчому розвитку. Поет домігся значних успіхів у відтворенні типових рис простої радянської людини, захисника Вітчизни. Завдяки збільшенню точності і яскравості тропів у значній мірі зростає внутрішня енергія вірша, поетична інтонація робиться

більш напруженою і разом з тим більш гнучкою, більш самобутньою. Далі урізноманітнюється і ритміка поезії М. Бажана.

Творчість М. Бажана досліджувало багато дослідників, критиків та літературознавців. Серед значної кількості науковців слід виокремити праці Агеєвої В., Бондар А., Дзюби І., Жулинського М., Костенко Н., Качанюка М., Нісонського П., Новиченка Л., Селігея П., Цалика С., Теличка А., Черниш А. та ін.

Сучасні науковці наголошують на тому, що останнім часом студентам стало зручніше читати книги в електронному вигляді. Це пояснюється більшою доступністю таких видань та постійною наявністю пристрою для читання у вигляді смартфонів практично у кожного студента. В Інтернеті є значна кількість електронних бібліотек, де зберігаються книги різної тематики в електронному вигляді [11, с. 195]. Цілком впевнено можна говорити, що твори М. Бажана є доступними для читачів, а, тому, їх прочитання є можливим та потрібним процесом для саморозвитку та вдосконалення різноманітних навичок. Не менш цікавою є думка про те, що в українській літературі поступово глибшала і наповнювалась новим змістом ідея народності у творах молодих радянських письменників [13, с. 125].

У роки війни М. Бажан не раз виступає також і як публіцист, автор багатьох статей і нарисів, які друкувалися в «Правді» та інших центральних і фронтових газетах. Пізніше ці твори були зібрані в окремі збірки «Били, б'ємо і будемо бити» та «Сини України в боях за Вітчизну». Зокрема, у відомій збірці нарисів воєнного часу «Сини України в боях за Вітчизну» М. Бажан виявив себе непоганим майстром коротких прозових портретів героїв війни. Автор наводить багато яскравих прикладів того, як безмежно віддані Батьківщині радянські воїни, сини великого і славного українського народу, в бойовій співдружбі з воїнами інших братніх народів завдавали нищівних ударів ворогові [1, с. 47]. Словом гніву і презирства поет назавжди прибив до ганебного стовпа історії мерзенних зрадників, українських буржуазних націоналістів, які за шматок гнилої ковбаси продавали Україну загарбникам. І знову у тогочасній публіцистиці М. Бажана безсмертні образи Шевченка, Франка, Лесі Українки виступають як образи найближчих друзів і соратників, які допомагали нам ще дошкульніше бити ворога [12].

Перемога, здобута нашим народом у Великій Вітчизняній війні, привела до суттєвих змін всієї міжнародної обстановки. Співвідношення сил між двома системами різко змінилося на користь системи соціалістичної [9, с. 24]. З кожним днем все ширше розгортається боротьба трудящих колоній та напівколоній проти іноземних імперіалістів та «власних» поневолювачів. Вороги народів, імперіалісти, відчуваючи, що історія працює проти них,

намагаються ввергнути народи світу в вир нової війни, скерованої проти країн народної демократії. Одним з найважливіших завдань всіх прогресивних діячів культури і є – донести до свідомості найширших народних мас розуміння того, що людиноненависницькі плани паліїв війни волею народів можуть бути і будуть зірвані.

У вірші «Мандрівний джентльмен» автор створює узагальнюючий образ дрібного колонізатора, мандрівного агента імперіалістів, на яких така багата стара Англія. На початку вірша, використовуючи і тон, і навіть окремі образи, характерні для Кіплінга та інших апологетів імперіалізму, М. Бажан малює зовні нібито імпонуючий своєю показною простотою і «солдатською прямою» портрет незнайомця: Він ввійшов – ясний і щирий, Бравий – хлопець і пияк: – Мій девіз – вливай, не міряй! Чарку! Віскі чи коньяк? [6, с. 43].

Це – своєрідний сатиричний прийом, побудований на пародіюванні апологетичного тону буржуазних літераторів, на застосуванні прихованої іронії, натяку. Після цього ще яскравіше виступає внутрішня фальш «бравого хлопця» з його показною грою в лже-демократизм, поєднаною з розхристаним солдафонським панібратством [5, с. 205]. Вже з окремих зовнішніх деталей, таких як невгамовна «спраглість», помітна у самій складці губ, вимальовується образ хижака, жадібного, жорстокого, ще досить сильного і небезпечного.

Поезію «Біг Бен» можна віднести до зразків філософської сатири М. Бажана. Образ Біг Бена тісно зв'язаний з традиційним уявленням про парламент Британії, сам по собі сповнений певного символічного значення. Подібним забарвленням позначено й інші образи вірша. Так, «жовта мла», яка висить над Лондоном, виступає символом тієї антинаціональної політики, яку ведуть правлячі кола Англії, символом тієї кризи, яку все гостріше переживає Британська імперія. Думка про глухий кут, куди завела Британію політика правлячої верхівки, гостро окреслюється в запитання, звернене до Біг Бена: Де ж ті примарні кораблі, Яким дає він знак? Як за маяком кораблі перевіряють свій курс, так за годинником парламенту, здавалося б, мусила звіряти своє життя країна. Але цього вже давно немає, говорить поет [5, с. 205].

Біг Бен – назва башти з годинником біля будинку англійського парламенту. Хоч у парламенті ще й досі точаться нескінченні суперечки, зовні нічим не порушено традиції старої, наскрізь гнилої буржуазної «демократії», – однак гра в парламентаризм більш нікого не може обдурити.

Показуючи сучасну буржуазну Англію, яка безнадійно застряла «на міліні», поет має на увазі весь капіталістичний світ, який безуспішно борсається в тенетах внутрішніх суперечностей. Як і П. Воронько у вірші «На Грінвічі», М. Бажан у своїй поезії, протиставляючи два світи, проголошує, що в нашу добу хід історії визначається не за старим Грінвічським часом, не по

годиннику англійського парламенту, а за радянським, московським часом, по годиннику Спаської вежі [7, с. 111].

Поезія «На шотландській дорозі» відкривається прекрасним пейзажем північної Шотландії, картиною гірського озера Лох-Ломонд, яке здавна приваблює до себе мандрівників. Ця пейзажна зарисовка має в собі багато ліризму, який іде від старовинних шотландських балад, від віршів Р. Бернса («В горах моє серце», «Скелясті гори» та ін.). Вся природа сповнена руху, динаміки – поет говорить про «хмари, завихрені в бистрому звиві», про шум вітрів і плескіт бурі на просторах Ломонд-Лоха [4, с. 3]. І саме це ще більше відтіняє недоречність, протиприродність стовпа з написом «Private», який виступає символом змертвілого непорушного спокою ожирілих «лютих відлюдників».

У своєму вірші М. Бажан викриває і засуджує принцип приватної власності, на якому побудовано капіталістичне суспільство, яким керуються «герцоги й лорди, дільці й фабіанці» [1, с. 74]. Стовп з написом «Private» символізує приреченість капіталізму, для якого більше немає шляхів вперед. Задумом вірш М. Бажана ніби перегукується з відомими «Англійськими листами» К. Чапека, який у сатиричній «Промові «Private» – «приватна власність»; напис свідчить про приналежність землі певному власнику-для британського радіомовлення» писав, що у сучасній Англії «слово «приватна власність» має таку магічну силу, що замінює грати і паркани».

У поезії «Спомин про Бернса» ліричний струмінь звучить ще сильніше. М. Бажан поєднує власну розповідь з прямими ремінісценціями з вірша Бернса «Дерево свободи»:

Під череп'яним покривалом
Клекоче світ борні й злоби,
Так стогне ліс, гудуть дуби
Під штормів яросним обвалом. –
Гуде британський ліс, проте
Він радо б зашумів, мій друже,
Та древо волі не росте
Поміж його дубів, мій друже [4, с. 43].

Читач майже не відчуває переходу від картини, створеної М. Бажаном, до Бернсового тексту. Берне встає перед нами на весь зріст як великий митець і мислитель, причому це видно не тільки з тверджень М. Бажана, нашого сучасника, а і безпосередньо з дум і мрій самого шотландського поета [14].

У «Споміні про Бернса» М. Бажан досягає високого рівня музикальної прозорості, пісенності – вірш звучить як своєрідна стилізація під балади великого шотландця. Варто відзначити вдаль використання автором технічної термінології у вірші «Зустріч у Шеффільді». В порівнюючому невеликому уривку

створено яскраву поетичну картину сучасного металургійного заводу з «голубими брилами металу», «двиготом розжарених печей» [10, с. 63].

У цьому відношенні М. Бажан теж вніс, безперечно, нове в українську поезію, в якій і досі ще не так багато яскравих, емоційних картин, присвячених промислового виробництва. Саме тому його поетичні твори вважаються кращими поезіями в історії української літератури.

Література

1. Бажан М. Батьки й сини: поезії. Київ : Молодь, 1980. 207 с.
2. Бажан М. Діалог який не завершується: [листування М. Бажана та Я. Івашкевича, докум. матеріали] / упоряд. Т. Сеніна. Тернопіль : Лілея, 2008. 51 с.
3. Бажан М. Колиска над Арагвою, могила над Хоролом. Твори в 4 т. Т. 4. К. : Дніпро, 1985. С. 140.
4. Бажан М. Поезії. Харків : Книгоспілка, 1930. 64 с.
5. Бажан М. Путі людей : стаття про літературу. К. : Дніпро, 1969. 302 с.
6. Бажан М. Слово, напоєне світлом. *Слово про Олесь Гончара*: Нариси, статті, листи, есе, дослідження / уклад. В. Коваль. К. : Радянський письменник, 1988. С. 36–46.
7. Бажан М. Стихи и поэмы. Москва : Гослитиздат, 1949. 208 с.
8. Голубева З. Микола Бажан : нарис творчості. Київ : Дніпро, 1984. 207 с.
9. Новиченко Л. Творчість М. Бажана: канони та новаторство. Київ : Дніпро, 1978. 167 с.
10. Теличко А. Микола Бажан про історичну концепцію Михайла Грушевського та її вплив на радянську історіографію. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Історія. 2007. Вип. 91–93. С. 63–66.
11. Шаров С.В., Шарова Т.М. Використання Інтернет-технологій для забезпечення підготовки сучасного вчителя-словесника. *Язык как зеркало эпохи: сб. науч. ст.* 2017. С. 194–196.
12. Шарова Т.М., Шаров С.В., Солоненко А.М. Видатні особистості української словесності. Мелітополь : Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2018. 254 с.
13. Шарова Т.М. Теоретичні аспекти дискурсу українських письменників 20-30 - х рр. ХХ ст.: тематичний спектр та рецептивна естетика. *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія: Філологія. Вип. 10. Маріуполь: МДУ, 2014. С. 124–132.
14. Шелест П. «Справжній суд історії ще попереду»: Спогади, щоденники, документи, матеріали. К. : Генеза, 2004. 808 с.